

BBABAC 2024 VÅR
Bacheloroppgave

Barn av rusmisbrukende foreldre

Universitetet
i Stavanger

**Det samfunnsvitenskapelige fakultetet
Bachelor i barnevern
Universitetet i Stavanger / våren 2024**

Kandidatnummer: 6038

Antall ord: 10 000

Innholdsfortegnelse

1.0	INNLEDNING	3
1.1	BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	3
1.2	PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING	4
1.3	FORMÅL MED OPPGAVEN	4
1.4	BEGREPSAVKLARINGER	4
1.4.1	Foreldres rusmisbruk	4
1.4.2	Omsorgssvikt	5
1.4.3	Parentifisering	6
1.4.4	Tilknytning	6
1.4.5	Relasjoner og tilhørighet	6
1.4.6	Anerkjennelse	7
2.	FAGLIG KUNNSKAP	7
2.1	TILNYTNINGSTEORI	7
2.2	HONNETHS ANERKJENNELSESTEORI	8
2.3	PARENTIFISERING	10
3.	METODE	11
3.1	VALG AV METODE	11
3.2	DATAINNSAMLING	12
(TABELL 1)		14
3.3	INKLUSJONSKRITERIER- OG EKSKLUSJONSKRITERIER	15
3.4	STUDIENS TROVERDIGHET	16
4.	ANALYSE OG PRESENTASJON AV FUNN	17
4.1	TEMATISK ANALYSE	17
(TABELL 2)		17
(TABELL 3)		20
4.2	PRESENTASJON AV ARTIKLENE	20
Artikkel 1:		20
Artikkel 2:		21
Artikkel 3:		22
5.	DISKUSJON AV FUNN	22
5.1	FORELDRES RUSMISBRUK OG TILKNYTNINGSVANSKER HOS BARN	23
5.2	PARENTIFISERING	25
5.3	MANGEL PÅ ANERKJENNELSE	26
6.0	KONKLUSJON OG AVSLUTNING	29
7.0	LITTERATURLISTE	30

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Under barnevernsstudiet så har vi vært igjennom mange ulike og spennende emner. I emnet utsatte barn og unge, samt saksbehandling i barnevernstjenesten så gikk vi dypere inn på temaet rus og hvilke konsekvenser foreldres rusbruk kunne ha for barn og unges utvikling og oppvekst. Det å vokse opp med rusmisbrukende foreldre gir en betydelig økt risiko for at barn utvikler et bredt spekter av vansker med alvorlige konsekvenser for deres utvikling og livskvalitet. Eksempler på disse konsekvensene er blant annet angst, depresjon, samt psykiske lidelser hos de barn og unge som er oppvekst med rusmisbrukende foreldre (Kvello, 2015, s. 350). Alle former for rusmiddelbruk hos foreldre er uheldig for barns utvikling, og omsorgen er preget av økt risiko for mishandling, overgrep eller annen form for alvorlig omsorgssvikt (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 148). Store deler av studiet omhandler også en del juss, da spesielt med tanke på barns rettigheter, og ifølge barnevernsloven jf. §1-1 lovens formål, første og andre ledd så står det følgende «Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møter med trygghet, kjærlighet og forståelse» og at «Loven skal bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår» (Barnevernsloven, 2021, §1-1).

Som kommende barnevernspedagog så kommer barnevernsloven til å være en lov jeg blir nødt til å forholde meg til i mitt arbeid med barn og unge. Her mener jeg at det er viktig at vi som barnevernspedagoger har den generelle kunnskapen en trenger å ha for å fange opp, samt for å kunne hjelpe risikoutsatte barn på den måten at en sikrer barn og unge både den tryggheten, samt den gode oppveksten som de både har rett på og som de fortjener. Det å bruke rus kan bidra til at livet føles litt bedre, følelser og tanker blir mindre kompliserte og vonde, og hverdagen fungerer helt ok. For barn og unge så kan dette utgjør at livet blir litt verre, følelser og tanker blir mer kompliserte og vonde, og hverdagen blir preget av en usikkerhet da foreldrene ikke er i stand til å dekke ens behov, samt utføre de hverdagslige behovene grunnet rusmisbruk (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 42).

I denne oppgaven skal jeg se på hvordan foreldres rusmisbruk kan påvirke barn og unges oppvekst og hvilke konsekvenser dette utgjør. Dette gjør jeg med dypdykke inn i mine tre selvvalgte artikler, samt teori.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Barn som vokser opp blant rus er noe jeg i senere år har rettet min interesse mot, dette av ulike grunner. I mitt tidligere arbeid, hvor barn av rusmisbrukere er noen av gruppene jeg har arbeidet med, skjønnte jeg at dette var et tema jeg trengte mer kunnskap om, samt ønsket å finne ut mer om. Og etter å ha lest både i artikler, samt andre bachelor og masteroppgaver så kom jeg frem til at det var konsekvensene av foreldres rusbruk jeg ønsket å rette fokuset mitt mot i denne oppgaven og på bakgrunn av det så ble min problemstilling:

«Hvilke konsekvenser kan foreldres rusmisbruk ha for barn og unges oppvekst?»

1.3 Formål med oppgaven

Formålet mitt med denne oppgaven er å øke forståelsen, samt bevisstheten om de utfordringene som barn og unge møter i utsatte familier preget av rusmisbruk. Dette skal jeg gjøre med å ha fokus på både tilknytningsvansker, parentifisering, samt mangel på anerkjennelse som tema. Med en gjennomgang i lys av relevant litteratur og teoretisk drøfting vil jeg undersøke nærmere hvordan barn og unge blir påvirket av foreldres rusmisbruk, og hvilke følger dette vil ha for barnets oppvekst.

1.4 Begrepsavklaringer

1.4.1 Foreldres rusmisbruk

Det er sterke sammenhenger mellom rusavhengighet og mangelfull barneomsorg. Utviklingen av avhengigheten omhandler prosessen fra kontrollert, sosial bruk av et rusmiddel og til ukontrollert eller tvangsmessig bruk. Det er lett å se at rusavhengighet er uforenelig med god omsorg for barn da oppmerksomheten rettes mot egne kroppslige signaler knyttet til stigende eller fallende rus, skyldfølelse og opptatthet av å skaffe seg rusmidler. Avhengighet legger

beslag på både oppmerksomhet og følelser og fører til svikt i evne til mentalisering (*De minste barnas stemme*, 2020, s. 82–83).

Rus kan både gi en person følelsen av glede, dempe vonde følelser og kanskje fylle en tomhet i livet. Noen kan oppleve at rusen fører til bedret fungering, at de blir mer sosiale, får mer selvtillit eller at de blir roligere. Rusen har således en regulerende effekt. I begynnelsen er bruk av rusmidler positivt og belønnende, men etter hvert som avhengigheten er et faktum, vil bruken i stadig større grad bli tvangsmessig, da for å komme seg bort fra ubehag, abstinenser og bakrus. Inntak av rusmidler for å oppnå nytelse og positive opplevelser, erstattes av en jakt på rusmidler for å komme bort fra det som er vondt og vanskelig (*De minste barnas stemme*, 2020, s. 83).

Rusavhengighet fører til forandringer i hjernen som gir konsentrasjonsproblemer, impulsivitet og svekket kapasitet til planlegging og i omsorg for barn kan da dette gi seg utslag i uforutsigbarhet og inkonsistent oppdragelse som kan innebære at det som er lov den ene dagen, ikke er lov neste dag. Rusavhengighet gjør at omsorgspersonen er psykologisk fraværende overfor barnet og barnet vil oppleve at det ikke er deres behov for kontakt, stimulering og omsorg som styrer foreldrenes omsorgsutøvelse, men foreldrenes behov – enten da for å ruse seg eller for å bøte på den dårlige samvittigheten. For barn og unge så vil det oppleves utrygt at mamma eller pappa ikke er mentalt og i noen tilfeller fysisk tilstedet i perioder, for å så plutselig være tett på og kanskje invaderende (*De minste barnas stemme*, 2020, s. 84–85).

1.4.2 Omsorgssvikt

Omsorgssvikt kan innebære ulike ting. Neglisjering betyr at barnet og barnets behov ikke blir godt nok ivaretatt. Det kan være at foreldrene ikke responderer når barna gråter eller gir uttrykk for sine behov for tørr bleie, mat, trøst eller nærhet. Omsorgssvikt kan også innebære at omsorgspersonene ikke snakker med barnet, ei heller gir fysisk nærhet og kjærlighet. Når foreldre har et rusproblem, og i større eller mindre grad har mistet kontroll over bruken, eller føler en tvangsmessig lyst til å innta rusmiddelet, så vil det ofte føre til at grunnleggende foreldreferdigheter svekkes og barna utsettes for omsorgssvikt (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 73).

1.4.3 Parentifisering

Dette begrepet innebærer at barn overtar foreldrenes ansvar og oppgaver, både materielt og psykologisk. Mange barn som lever med foreldre med rusavhengighet, blir parentifisert. I Bunkholdt og Kvaran så står det at parentifisering er «et mønster av familieinteraksjon hvor barn og ungdom tildeles roller og ansvar som innenfor deres kultur normalt utføres av voksne omsorgsgivere» (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 157).

Hvorvidt barnets omsorgsoppgaver vil medføre negative konsekvenser for barnets helse, ser ut til å avhenge av mange forhold. Både barnets opplevelse av at hun/han ikke har noe valg, og varighet eller antall år barnet lever med belastende omsorgsoppgaver, ser ut til å ha negative konsekvenser for barnets psykiske og fysiske helse, trivsel og tid til venner, fritidsaktiviteter og utdanning. Barn og unge kan også oppleve utfordringer i skolehverdagen, som det å ikke ha nok tid til lekser, komme for sent på skolen, manglende konsentrasjon eller pådra seg høyt skolefravær grunnet bekymring for foreldre (Kallander & Ulvær Vallesverd, 2020, s. 82–83).

1.4.4 Tilknytning

Tilknytning handler om hvordan barn tidlig i utviklingen danner relasjoner og knytter følelser til andre. Den første nære tilknytningspersonen er som regel moren eller faren eller en annen nær omsorgsperson (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 32).

1.4.5 Relasjoner og tilhørighet

Barn som har levd med rus, utrygghet og uforutsigbarhet, trenger trygge voksne som beskytter og støtter dem. Barn som har vokst opp under omsorgssvikt og har brutte eller konfliktfylte relasjoner til foreldre, andre familiemedlemmer, venner og hjelpere, vil naturlig nok streve med å stole på andre og knytte seg til dem (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 157). Det er trygge voksne som kan bidra til at barna føler seg trygge, og som skaper den nødvendige forutsigbarheten de trenger i sine liv. Viktige relasjoner kan være tette og nære, som til foreldre, fosterforeldre, besteforeldre, søsken, tanter og onkler – eller lærere, venners foreldre, trenere, behandlere og andre (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 156). relasjoner og tilhørighet

1.4.6 Anerkjennelse

Ifølge (Schibbye & Løvlie, 2017) så er anerkjennelse en måte å forstå andre mennesker på, og begrepet rommer det menneskesynet, holdningen og måten vi samhandler med hverandre på - kort sagt så er anerkjennelse noe vi er, i møte med andre (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 48)

2. FAGLIG KUNNSKAP

I denne delen av besvarelsen skal jeg kort presentere teorien jeg ønsker å ta med meg videre inn i oppgaven som kan være med å belyse min problemstilling, samt drøfte funnene fra mine tre vitenskapelige artikler.

2.1 Tilnytningsteori

Tilknytning finner vi i den psykologiske teorien som har sitt utspring i John Bowlbys arbeid og begrepet tilknytning ble først benyttet om barns relasjoner til sine nærmeste omsorgspersoner. En god tilknytningsperson skal fungere både som en trygg havn og sikker base. Hun eller han må være til stedet når barnet trenger nærhet for å bli beskyttet og trøstet og få hjelp til å organisere følelsene sine. Men barnet trenger også at den voksne er tilgjengelig for å støtte dets utforskning, at hun eller han passer på, hjelper til og viser glede (Smith et al., 2019, s. 141–142). En tilknytningsperson er den man vender seg til for å kunne søke trøst og beskyttelse når man opplever seg sårbare (*De minste barnas stemme*, 2020, s. 57).

Med tilknytning menes den eksklusive følelsesmessige forbindelse som et menneske danner til et annet menneske, slik at de opplever seg forent selv når de ikke fysisk er sammen. Barn og unge er helt avhengige av å tilpasse seg det miljøet de lever i for å få nærhet, beskyttelse og omsorg (*De minste barnas stemme*, 2020, s. 59). Bowlby (1951) sitert i Bunkholdt&Kvaran (2021) mener at den trygge og gode tilknytningspersonen til barnet ikke trenger å være en mor eller far, men at det kan også være en annen omsorgsgiver som for eksempel besteforeldre eller fosterforeldre. Det som er viktig er at det må finnes en fast omsorgsgiver som er trygg og stabilt følsom overfor barnets behov og ønsker, og svarer på en slik måte at barnet opplever seg sett og forstått (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 76–77).

Bowlby knyttet også tilknytning til begrepet «indre arbeidsmodeller», som er en samling av tanker, følelser og handlingsberedskap som er skapt av de tidlige samspillserfaringene mellom barn og omsorgsgiver. God nok omsorg gir erfaringer med at en selv er verd omsorg og omtanke, og at andre et til å stole på, dårlig omsorg over tid gjør at en tviler på eget verd og mangler tiltro til at andre bryr seg om en. Et barn med en god indre arbeidsmodell forventer at andre mennesker vil gi positiv oppmerksomhet og støtte, og oppfører seg deretter. Et barn med en dårlig indre arbeidsmodell, som er full av tvil både på eget verd og på andres interesse og omsorg, vil ofte reagere med mistro, kanskje avvisning eller sinne, noe som i sin tur fører til negative reaksjoner (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 77).

2.2 Honneths Anerkjennelsesteori

Axel Honneth (2008) utviklet et grunnlag for en normativ samfunnsteori ut fra en hegeliansk modell for en «kamp om anerkjennelse», dette gjorde han ved å blant annet ved å ta for seg Meads sosialpsykologi (Honneth, 2008, s. 7). Hensikten med denne teorien var å forklare de sosiale endringsprosessene i lys av de normative fordringene som er strukturelt nedfelt i den gjensidige anerkjennelsesrelasjonen (Honneth, 2008, s. 101).

Honneth (1995) mener at alle mennesker kjemper for anerkjennelse i ulike sosiale fellesskap – enten om det skjer i det private eller ute i samfunnet. Han bruker begrepet anerkjennessfærer og deler dem inn i tre, den private sfære, den rettslige sfære og den solidariske sfære. Utgangspunktet for Honneths anerkjennelsesteori er intersubjektivitet, som innebærer at menneskers identitet skapes og utvikles i relasjon til andre. Ifølge Honneth (1995) så hviler grunnlaget for selvrealisering og reelt medborgerskap på tre former for anerkjennelse i hverdagslige relasjoner: kjærlighet, rettigheter og solidaritet (Paulsen et al., 2020, s. 33).

2.2.1 Kjærlighet

Honneth (1995) beskriver kjærlighet som det første steget i utviklingen av gjensidig anerkjennelse, kjærlighet er som skrevet over en av de tre anerkjennelsesformene som et menneske har behov for og få et uforstyrret selvforhold. Honneth knytter kjærlighet først og

fremst til den private sfæren og primære relasjoner hvor det er sterke emosjonelle forbindelser mellom en liten gruppe mennesker. Forståelsen av kjærlighet utvides også til å omhandle den emosjonelle anerkjennelsen fra offentlige ansatte omsorgspersoner. Det er sannsynlig at disse relasjonene i liten grad baseres på gjensidig avhengighet, og at relasjonene og brudd i disse relasjonene i stor grad påvirkes av omliggende strukturer. Samtidig er disse relasjonene viktige fordi de bidrar til å utvikle selvtillit, noe som Honneth mener er grunnlaget for de andre formene for anerkjennelse (Paulsen et al., 2020, s. 33).

Ifølge Honneth (2008) skal vi her forstå alle kjærlighetsforhold som primære relasjoner som består av sterke følelsesmessige bindinger mellom få personer etter mønster av erotiske parforhold, vennskap og relasjonen mellom barn og foreldre. Kjærligheten utgjør i følge Hegel det første nivået av gjensidig anerkjennelse fordi subjektene her bekrefter hverandre gjensidig i sin konkrete behovsnatur og dermed anerkjenner hverandre som behovsvesener (Honneth, 2008, s. 104).

2.2.2 Rett

Den andre formen for anerkjennelse er rettslig anerkjennelse, som Honneth mener legger grunnlaget for selvrespekt. Han beskriver at rettslig anerkjennelse innebærer å respektere hverandre som rettighetsinnehavere (Paulsen et al., 2020, s. 33–34). Ifølge Honneth (2008) så skiller rettsforholdet seg fra kjærlighetens anerkjennelseform, som han fremstiller ved hjelp av objektrelasjonsteorien. Ifølge Mead og Hegel består sammenhengen mellom rett og anerkjennelse i at vi bare kan forstå oss selv som rettighetsinnehavere hvis vi erkjenner hvilke normative forpliktelser vi har overfor andre. Først når vi tar til oss det generelle synet på andres normer, lærer vi å anerkjenne andre medlemmer av fellesskapet som rettighetsinnehavere. Dette muliggjør vår forståelse av oss selv som individer med rettigheter, slik at vi kan være trygge på at visse krav vi har, vil bli anerkjent og oppfylt av samfunnet (Honneth, 2008, s. 117).

2.2.3 Solidaritet

Den tredje formen for anerkjennelse som Honneth (1995) beskriver er solidaritet, den handler om sosial anerkjennelse gjennom forming av sosiale verdier og normer hos den enkelte – som også bidrar til å skape en følelse av tilhørighet til et samfunn. Honneth legger en avgjørende vekt på sosial anerkjennelse og mener den i en viss forstand kan forstås som det ultimate målet

for individets kamp for anerkjennelse (Paulsen et al., 2020, s. 34). For å oppnå et ubrutt selvforhold så trenger subjektene ikke bare å erfare affektiv hengivelse og rettslig anerkjennelse, men også sosial verdsetting. Denne gjør det mulig for subjektene å forholde seg positivt til sine konkrete egenskaper og ferdigheter (Honneth, 2008, s. 130).

Det praktiske selvforholdet som individene kan oppnå gjennom en slik anerkjennelseserfaring, er derfor en følelse av gruppestolthet eller kollektiv ære. Her erfarer individet seg som medlem av en sosial gruppe som er i stand til å frembringe felles prestasjoner med en samfunnsmessig verdi som alle de andre medlemmene av gruppen anerkjenner. Etterhvert som hvert medlem av gruppen vet at det blir verdsatt av alle de andre, vil de interne interaksjonsformene vanligvis ta form av solidariske relasjoner, for med «solidaritet» kan vi foreløpig forstå en type interaksjonsforhold hvor subjektene tar del i hverandres livsbaner fordi de verdsetter hverandre symmetrisk (Honneth, 2008, s. 137).

Ifølge Honneth (1995) må vi som individer i intersubjektive relasjoner motta anerkjennelse i de ulike sfærene for å kunne utvikle identitet og positiv selvforståelse, gjennom dette mener Honneth at alle kjemper for tilhørighet og inkludering i ulike sosiale fellesskap og i samfunnet. Honneth (1995) mener også at hver anerkjennelsesform er en forutsetning for den andre, samtidig som de forskjellige anerkjennelsesformene er en utsetning for et fullt ut integrert samfunn, altså et samfunn hvor alle er inkludert som aktive medborgere (Paulsen et al., 2020, s. 33–34).

2.3 Parentifisering

Når barn av overtar foreldreoppgaver, kalles det for parentifisering.

I Bunkholdt & Kvaran så kommer det frem at «Parentifisering er et mønster av familieinteraksjon hvor barn og ungdom tildeles roller og ansvar som innenfor deres kultur normalt utføres av voksne omsorgsgivere» (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 157).

Mange barn og unge som lever med foreldre som blant annet bruker rusmidler, blir parentifisert. I Bunkholdt & Kvaran (2021) så identifiserer Haugland (2006) tre former for parentifisering, der hvor den første formen omhandler barn som har en foreldrerolle overfor egne foreldre. Denne formen forklares med hvor foreldrene, eller en av dem mottar i stor grad både støtte, omsorg og hjelp fra barnet, som på sin side har ansvar og kontroll i forholdet. Den andre formen

går ut på at barnet har en partnerrolle overfor egne foreldre, hvor foreldrene forholder seg til barnet som om det er i samme generasjon som dem selv, der hvor de deler både erfaringer, samt problemer med barnet som om det var en likeverdig voksen. Den tredje og siste formen for parentifisering beskrives der hvor barnet har en voksenrolle overfor andre familiemedlemmer uten at det er rollebytte mellom barnet og foreldrene, som for eksempel at de har tatt ansvar for sine søsken (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 157–158).

Flere familieforskere opererer med to typer parentifisering, adaptiv og destruktiv. Adaptiv parentifisering innebærer at barnet i tillegg til å få store omsorgsoppgaver også får mye støtte og oppmuntring for arbeidet som det gjennomfører. Her kan det foreligge omsorgsoppgaver som barnet mestrer, samt er praktiske og konkrete - som for eksempel det å handle, gjøre rent, hente medisin. Dette utgjør barnets muligheter for å bli sett og kommentert på en positiv måte.

Den destruktive parentifiseringen handler om når omsorgsoppgavene er midlertidige, som ved blant annet akutte kriser eller ved andre uventede hendelser i familien, der hvor rollene skifter igjen når krisen er over. Barn som er parentifisert av den destruktive typen kan fort bli overveldet av situasjonen den befinner seg i, hvor emosjonelle oppdrag som det å beskytte, trøste, støtte, oppmuntre, roe og gi råd kan være noen av de omsorgsoppgavene som barnet står overfor. Disse omsorgsoppgavene kan være destruktive for barnet da dette krever en større psykologisk modenhet, samt at det overstiger barnets kompetanse og mestringsmuligheter, som igjen kan skape en utrygghet for barnet. Det nevnes også i Bunkholdt & Kvaran (2021) at destruktiv parentifisering kan føre til at barn må slite med psykiske problemer som depresjon og angst, lav selvtillit, bekymringer, skyldfølelser og også psykosomatiske symptomer (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 158–159).

3. METODE

3.1 Valg av metode

Ifølge Thidemann (2020) så er metode den systematiske fremgangsmåten du benytter for å samle inn informasjon og kunnskap for å belyse en problemstilling. Det er problemstillingen som bestemmer hvilken metode som er mest hensiktsmessig og det er her viktig å spørre seg

selv hvem eller hva som skal undersøkes, hvor og hvordan dette skal gjøres og hvorfor det skal undersøkes (Thidemann, 2020, s. 74).

I Dalland (2017) så beskriver Sosiologen Vilhelm Aubert metode på denne måten; «en metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Dalland, 2017, s. 51) Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke og metoden hjelper oss til å samle inn data, den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2017, s. 52).

I retningslinjene står det at vi som bachelorstudenter får velge mellom et litteraturstudie eller et dokumentstudiet, og jeg valgte et litteraturstudie som forskningsmetode. En litteraturstudie er en studie som systematiserer kunnskap fra skriftlige kilder, det innebærer å samle inn litteratur, gå kritisk igjennom den og til slutt sammenfatte det hele. Hensikten er å gi leseren en oppdatert og god forståelse av kunnskapen på det området som problemstillingen etterspør og beskrive hvordan man har kommet frem til denne kunnskapen (Thidemann, 2020, s. 77–78). Jeg valgte en litteraturstudie fordi at jeg ønsket å se på tidligere forskning ved mitt tema, samtidig som jeg syntes det er spennende med andres egne tanker, følelser og opplevelser. En litteraturstudie kan være mer tidssparende sammenlignet med et dokumentstudie, som i mange tilfeller kan kreve tilgang til store mengder dokumentasjon, samt at det er tidskrevende med gjennomgangen av materiale, og på bakgrunn av det så tenkte jeg at det var lettere å finne data i et litteraturstudie, som kunne bidra til å belyse min problemstilling.

3.2 Datainnsamling

Da jeg skulle finne artiklene mine så brukte jeg ulike databaser for å søke i. Jeg søkte blant annet i Pubmed, google scholar, Oria og Idunn. Jeg prøvde mange ulike søk, men fant ikke så mange treff på det som jeg selv mente kunne bidra til å svare på problemstillingen min. Jeg prøvde å gå inn på tidligere, relevante bacheloroppgaver for å sjekke deres kildeliste for å få evt tips til artikler. Under veiledning fikk jeg et tips om å prøve å søke i Academic search premier da dette var en stor og mer bredere database over engelske artikler, dette ga et bredere utvalg og jeg fant til slutt to artikler i Academic search premier og én i Oria. Under har jeg laget en tabell som jeg kaller (tabell 1), denne inneholder hvilken database hver artikkel er funnet i,

hvilken dato jeg fant den, hvilke søkeord jeg har brukt for å finne frem til den eksakte artikkelen og hvor mange treff jeg fikk med disse søkeordene.

Første søk: An upbringing with substance-abusing parents: Experiences of parentification and dysfunctional communication (Tedgård et al., 2019).

I det første søket mitt så brukte jeg søkeordene «childhood experience, AND parentification AND parenting AND substance abuse». Her fikk jeg kun ett treff og etter å ha skimlet igjennom artikkelen, samt abstraktet så var dette en artikkel som jeg ønsket å ta med meg inn som en av mine tre artikler. Databasen som jeg brukte for å søke i var Oria og jeg avgrenset søket mitt med at artikkelen skulle blant annet være en fagfellevurdert artikkel, samt at årstallet på artikkelen ikke skulle være eldre enn 2019.

Andre søk: “I missed open arms”: The need for connectedness among Black youth affected by parental drug use (Wangensteen et al., 2019).

I det andre søket mitt så hadde jeg søkeordene Consequences AND (kids or children or youth) AND development AND (drugs or alcohol or substance abuse), og med dette søket så fikk jeg hele 473 treff. Databasen jeg brukte for å søke i var Academic search premier og etter å ha lest abstraktet til de 20 første artiklene, så var det artikkel nr 4 som var mest relevant til min problemstilling da det kommer frem tema som blant annet parentifisering, tilknytning og rusmiddelbruk – som igjen kan bidra til å belyse min problemstilling. Jeg har avgrenset søket mitt med at artikkelen ikke skulle være eldre enn 2019.

Tredje søk: «Growing up with parental substance use disorder: The struggle with complex emotions, regulation of contact, and lack of professional support” (Wangensteen et al., 2019).

Det tredje søket gjorde jeg i Academic search premier og her brukte jeg søkeordene; Children with parents with substance use disorder AND (Norway or Norwegian) AND development. Med dette søket så fikk jeg 211 treff og valgte den første artikkelen. Jeg leste abstraktet til de første 15 artiklene, men de var ikke noe relevante til min oppgave da flere av artiklene fokuserte på foreldrenes helsetilstand og sykdomsreise, istedenfor hvilke konsekvenser det å vokse opp med rusmisbrukene foreldre har for barn og unges oppvekst. Jeg avgrenset søket med at artikkelen ikke skulle være eldre enn 2019.

For å få en bedre oversikt, så lagde jeg en tabell hvor jeg la inn hvilken database jeg søkte i, hvilken dato søket ble gjort, hvilke søkeord jeg brukte, antall treff jeg fikk på søkene mine, samt navnet på artiklene og på forfatterne. Tabellen er den første tabellen i min oppgave, og blir dermed kalt for Tabell 1.

(Tabell 1)

DATABASE	DATO	SØKEORD/KOMBINASJON	ANTALL TREFF	ARTIKLER
Academic search premier	12/03-2024	Consequences AND (kids or children or youth) AND development AND (drugs or alcohol or substance abuse)	473	<p>“I missed open arms”: The need for connectedness among Black youth affected by parental drug use.</p> <p>Forfattere: Asari Offiong, Terrinieka W. Powell, Quiana Lewis, Bianca Smith og Morgan Prioleau</p>
Academic search premier	13/03-2024	Children with parents with substance use disorder AND (Norway or Norwegian) AND development	211	<p>«Growing up with parental substance use disorder: The struggle with complex emotions, regulation of contact, and lack of professional support”.</p> <p>Forfattere: Turid Wangensteen, Jørgen Gustav Bramness og Astrid Halså</p>

Oria	11/03-2024	«childhood experience, AND parentification AND parenting AND substance abuse»	1	«An upbringing with substance-abusing parents: Experiences of parentification and dysfunctional communication”. Forfattere: Eva Tedgård, Maria Råstam og Ingegerd Wirtberg.
------	------------	---	---	--

3.3 Inklusjonskriterier- og eksklusjonskriterier

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Vitenskapelig artikler	Ikke vitenskapelige artikler
Fagfelleverderte artikler	Ikke fagfelleverderte artikler
Ikke eldre enn 2019	Eldre enn 2019
Konsekvenser av foreldres rusbruk	
Barn, ungdom og unge voksne	
Rusmisbruk og rusavhengighet	

I denne tabellen så tar jeg for meg både inklusjonskriterier, samt eksklusjonskriterier og dette gjør jeg slik at jeg kan tydeliggjør mitt litteratursøk, avgrensar mengden litteratur, samtidig som jeg sikrer at litteraturen jeg inkluderer er relevant, pålitelig og passende for å svare på min problemstilling. Dette gjør søkene mine mer hensiktsmessige ut ifra det jeg selv ønsker av kunnskap (Thidemann, 2020, s. 83–84). Her inkluderer jeg både vitenskapelig, samt fagfelleverderte artikler, som er publisert etter 2019, dette bidrar til at jeg er garantert den nyeste og mest pålitelige forskningen innen temaet som er valgt.

I oppgaven så velger jeg å ekskludere ikke-vitenskapelige artikler, ikke – fagfelleverderte artikler, samt eldre litteratur enn 2019, på denne måten så bidrar jeg til at den inkluderte forskningen er av høy kvalitet og fortsatt relevant, samtidig som inkluderings- og eksklusjonskriteriene hjelper meg med å avgrense søket mitt. Det å inkludere inklusjons- og

eksklusjonskriterier vil hjelpe meg med å tydeliggjøre fokuset mitt i litteraturstudien på en effektiv måte. Disse kriteriene vil også veilede meg i å sikre at søket mitt forblir rettet mot relevante kilder og unngår å inkludere informasjon som ikke er relevant for problemstillingen (Aveyard, 2019, s. 54).

3.4 Studiens troverdighet

Pålitelighet eller reliabilitet er et kriterium for kvalitet i forskning og handler om hvorvidt det arbeidet du har presentert, er til å stole på (Dalland, 2017, s. 55). Validitet står for relevans og gyldighet – som igjen vil si at det som måles, må ha relevans og være gyldig for det problemet som undersøkes (Dalland, 2017, s. 40). I denne sammenhengen så blir det som måles, min problemstilling – som omhandler hvilke konsekvenser foreldres rusavhengighet kan få for barn og unges oppvekst.

For å reflektere rundt troverdigheten på arbeidet mitt, så er det viktig å være kildekritisk til eget arbeid. Ifølge Dalland (2017), så betyr kildekritikk både å vurdere og å karakterisere den litteraturen du har funnet, lar seg bruke til å beskrive og belyse problemstillingen din (Dalland, 2017, s. 158–159)

Inn i mitt arbeid med denne oppgaven så mener jeg selv at jeg har gjort et grundig arbeid med å finne de artiklene jeg har ønsket å ha med. Jeg har passet på at mine artikler er fagfellevurderte og at artiklene ikke var eldre enn 2019. Med dette fant jeg tre artikler, hvor to var fra 2019 og en 2020. I starten så fant jeg det litt vanskelig å finne relevante artikler da mange av artiklene som kom opp baserte seg mer mot foreldre og foreldrenes helse, og mindre rettet mot barnas konsekvenser av foreldres rusmisbruk. Etter å ha byttet database, så fant jeg mer relevant og spennende artikler. Jeg mener å ha vært kildekritisk i mine søk da jeg har funnet tre artikler som kan være med å bidra til å belyse min problemstilling i denne oppgaven, dette fordi at de tar opp mange relevante tema som jeg trekker inn i min besvarelse av oppgaven.

4. ANALYSE OG PRESENTASJON AV FUNN

4.1 Tematisk analyse

Analyse er i følge (Dalland, 2017, s. 229) et granskingsarbeid der utfordringen ligger i å finne ut hva materialet har å fortelle.

For å analysere artiklene mine så har jeg tatt utgangspunkt i Aveyards (2019) sin tematiske analysemodell. I Thidemann (2020) så står det at en tematisk analyse baserer seg på å identifisere, samt plassere temaer fra resultatene i de ulike artiklene og for å gjøre dette så anbefaler Aveyard (2019) at man bruker en markeringstusj (Thidemann, 2020, s. 96–97). I min analyse begynte jeg med å lese grundig igjennom mine artikler, samt resultatdelene nøye flere ganger. Igjennom mine tre artikler så markerte jeg ord inn ulike farger og kategorier, slik at det ville bli enklere for meg og kunne gå tilbake å se hvilke tema som gikk igjen i alle mine tre artikler. Vi kan på denne måten få en mer helhetlig oversikt over funnene i artiklene, samtidig som vi kan se hvilke artikler som passer sammen. Etter den tematiske analysen så valgte jeg å lage en oversiktstabell slik at det blir en mer ryddig prosess, hvor jeg kan få en bedre oversikt over de tre artiklene, hvilke temaer som går igjen i hvilken artikkel, samt kunne se hvilke metoder som er blitt brukt for å komme frem til resultatet. (Tabell 2).

(Tabell

2)

Navn og år	Tittel	Formål	Metode	Sentrale temaer
Tedgård, Råstam, Wirtberg, 2019	«An upbringing with substance-abusing parents: Experiences of parentification and dysfunctional communication»	Hensikten var å øke forståelsen for konsekvensene av å vokse opp med rusmisbrukene foreldre, inkludert	Kvalitativ metode. Det ble gjennomført dybdeintervjuer med 19 foreldre som hadde deltatt i et intervensjonsprogram for spedbarns- og småbarnspsykiatri enheten og som	Parentifisering, deltakelse i ulovlige aktiviteter, mangel på kjærighet og bekræftelse, god utviklingsstøtte fra sosialiseringarenaer.

		hvordan dette kan påvirke opplevelsen av å bli foreldre.	hadde opplevd rusmisbrukene foreldre i opprinnelsesfamilien.	
Offiong, W. Powell, Lewis, Smith, Prioleau, 2020	“I missed open arms”: The need for connectedness among Black youth affected by parental drug use.	Målet med studien var å utforske tilknytning blant mørkhudede ungdommer som er berørt av foreldrenes narkotikabruk, samt identifisere konsekvensene av når tilknytning er savnet.	Det er en kvalitativ studie i form av intervju. Studien har tatt utgangspunkt i et prosjekt fra USA som var for å forhindre tidlig rusbruk og skade for mørkhudede barn og unge i en alder av 10-13 år. I denne studien så finner vi 30 deltakere, hvor kriteriene er at deltakerne er mellom 18-24 år, bosatt eller oppvokst i Baltimore, USA, er mørkhudet og at minst én av foreldrene har en historie med narkotikamisbruk.	Parentifisering, deltakelse i ulovlige aktiviteter, tilknytning, foreldres omsorgsevne og rusmisbruk, god utviklingsstøtte av familie.
Wangenstein, Bramness, Hals, 2019	«Growing up with parental substance use disorder: The struggle with complex emotions,	Målet med denne studien var å utforske de unges oppfatninger og refleksjoner rundt det å	Det er en kvalitativ studie i form av et dybdeintervju. Studien inkluderer 12 ungdommer og unge voksne, tre menn og ni kvinner i alderen	Følelsesmessige og psykiske problemer, utvikling av rusproblemer, parentifisering, dårlige skoleprestasjoner, svekket sosiale

	regulation of contact, and lack of professional support”	vokse opp med foreldre som har en ruslidelse.	13-26 år. Inklusjonskriteriene for å få lov til å delta i studien var at det var: - Ungdom og unge voksne som har erfaring med foreldre med SUD. - Minst én av foreldrene var i behandling eller var aktiv i bruk av stoffer. - Ikke bodde med den rusavhengige på det tidspunktet hvor intervjuet fant sted, eller deler av barndommen. - Ikke mottar behandling for psykiske lidelser eller skadelig rusmisbruk selv. Intervjuene fant sted enten hjemme hos informantene, på forskerens kontor eller på caféer.	relasjoner, manglende følelsesmessig kontakt med foreldre, god utviklingsstøtte av familie.
--	--	---	---	---

Etter at jeg hadde identifisert tema fra artiklene og systematisert disse, utarbeidet jeg egne sammenfattede tema – som jeg satte inn i en tabell (tabell 3). De sammenfattede temaene som

jeg kom frem til ble følgende 1) Foreldres rusmisbruk og tilknytningsvansker, 2) Parentifisering og 3) Mangel på anerkjennelse.

(Tabell 3)

Tema fra artiklene	Sammenfattet tema
Dårlig eller manglende tilknytning Manglende støtte og følelsesmessig kontakt fra foreldre Vansker med tillit Opplevelser preget av frykt i oppveksten	Foreldres rusmisbruk og tilknytningsvansker
Ta ansvar for egen oppvekst, søsken og foreldre	Parentifisering
Upålitelige omsorgspersoner Følelse av å være misforstått, forlatt og ensom Vanskelige familiesituasjoner Faglig støtte av ansatte ved skoler og idrettslag	Mangel på anerkjennelse

4.2 Presentasjon av artiklene

Ved å presentere artiklene som jeg har valgt i min oppgave så skal jeg nå skrive et kort sammendrag av de tre forskningsartiklene som jeg har valgt å bruke.

Artikkel 1:

An upbringing with substance-abusing parents: Experiences of parentification and dysfunctional communication (Tedgård et al., 2019).

Denne artikkelen handler om konsekvensene av det å vokse opp med rusmisbrukene foreldre, den tar også for seg hvordan dette kan være med på å påvirke deres opplevelse av å bli foreldre selv. Det er brukt en kvalitativ metode, hvor det ble gjennomført dybde intervjuer med 19

foreldre (13 mødre og 6 fedre), som hadde deltatt i et intervensjonsprogram for spedbarns- og småbarnspsykiatri enheten og som hadde opplevd rusmisbrukene foreldre i oppveksten. Dybdeintervjuene varte fra 90 til 150 minutter og ble gjennomført etter at familiene hadde fullført behandling ved spedbarns- og småbarns psykiatrien. Det kommer frem at et flertall av de barna som hadde vokst opp med foreldre som misbrakte rus, hadde tatt en foreldrerolle over seg selv, sine søsken og sine foreldre. Sentrale tema som de finner i denne artikkelen, tar utgangspunkt i to hovedtemaer som blir presentert som 1) «beskrivelser av og refleksjoner over min egen oppvekst» og 2) «refleksjoner over mitt eget foreldreskap». I det første temaet så er det 10 underliggende kategorier som frykt, mangel på kjærlighet og bekreftelse, å ta rollen som forelder, utilstrekkelige selvbevaringsstrategier, taushetskultur og konspirasjon, mangelen på støtte fra det sosiale nettverket, vansker med tillit – vanskeligheter med å be om hjelp, å bli trukket inn i narkotikamisbruk selv, lav selvtillit og fornektelse av følelser og refleksjoner over den mulige årsaken til foreldrenes overgrep. Hovedtema nr 2 så er det tre underliggende kategorier som presenteres som opplevd fare og traumatiske hendelser, motiver for å søke behandling og vansker med eget foreldreskap.

Denne artikkelen har relevans for min oppgave da den bidrar til å svare på min problemstilling ved at den tar for seg hvilke konsekvenser det å vokse opp med rusmisbrukene foreldre kan ha for barn og unge i sin oppvekst.

Artikkel 2:

“I missed open arms”: The need for connectedness among Black youth affected by parental drug use” (Offiong et al., 2020).

Denne artikkelen tar for seg tilknytningen blant mørkhudede ungdom som er berørt av foreldrenes rusmisbruk, artikkelen går også inn på å identifisere mulige konsekvenser som kan oppstå når tilknytningen ikke er tilstedet. Det er en kvalitativ studie i form av dybdeintervju og studien har tatt utgangspunkt i et prosjekt fra USA som var for å forhindre tidlig rusbruk og skade for mørkhudede barn og unge i en alder av 10-13 år. I denne studien så finner vi 30 deltakere som er mellom 18-24 år og bosatt eller oppvokst i Baltimore, USA. I artikkelen til (Offiong et al., 2020) så fant de tre temaer; manglende foreldreforbindelser, ønsket om konsistente, pålitelige voksne og konsekvensene av tapte forbindelser. Denne artikkelen har

relevans for min oppgave da den uavhengig av bakgrunn og etnisitet, har med relevante temaer som er viktige for meg å ha med for å kunne svare på min problemstilling.

Artikkel 3:

«*Growing up with parental substance use disorder: The struggle with complex emotions, regulation of contact, and lack of professional support*” (Wangensteen et al., 2019).

Denne artikkelen handler om unge menneskers oppfatninger og refleksjoner om det å vokse opp med foreldre som har en rusmiddelavhengighet. Det er en kvalitativ studie i form av et dybdeintervju og gjennom dybdeintervjuene har forskerne utforsket hvordan informantene opplevde hverdagen sin, forholdet til foreldrene med en rusavhengighet og samtaler om dette, både i ettertid og nå. Intervjuene fant sted enten hjemme hos informantene, på forskerens kontor eller på caféer. Studien inkluderer 12 ungdommer og unge voksne (tre menn og ni kvinner), i alderen 13-26 år. Det kommer frem i studien at foreldres rusavhengighet påvirket barnas liv i stor grad, både mens de bodde sammen med dem, samt da de ikke bodde sammen. Sentrale temaer som de fant i denne artikkelen var blant annet at informantene hadde blandet og motstridende følelser, at de sliter med nærhet og kontakt, samt at det har vært mangel på støtte i oppveksten.

Denne artikkelen har relevans for min oppgave da den setter seg inn i barn og unges egne oppfatninger og refleksjoner rundt det å vokse opp med en forelder som har en rusavhengighet, som igjen kan hjelpe meg for å se på problemstillingen min fra flere sider (Wangensteen et al., 2019).

5. DISKUSJON AV FUNN

I dette kapittelet vil jeg diskutere funnene fra de ulike artiklene jeg har studert, med fokus på problemstillingen min. Jeg vil strukturere diskusjonen ved å identifisere ulike konsekvenser som fremkommer i funnene, og for hver konsekvens vil jeg integrere relevant teori, dette for å støtte drøftingen. De kvalitative artiklene gir innsikt i informantenes opplevelser av sin oppvekst samt deres mangler i forhold til omsorgspersoner og systemet rundt barn og unge. Etter en grundig gjennomgang av artiklene og en analyse av funnene, har jeg identifisert gjennomgående temaer som omhandler (1) Tilknytningsvansker, (2) Parentifisering og (3) Mangel på anerkjennelse.

5.1 Foreldres rusmisbruk og tilknytningsvansker hos barn

«Fra vugge til grav er vi alle lykkeligst når livet er organisert som en rekke utflukter, lange eller korte, ut fra den trygge basen som tilknytningsfigurene våre danner» (John Bowlby) (Smith, 2023, s. 13).

Det første temaet jeg skal ta for meg er foreldres rusmisbruk og tilknytningsvansker. Mine valgte artikler baserer seg på ungdom og unge voksne som er preget av en oppvekst med rusmisbrukende foreldre. Jeg velger i denne drøftingen å beskrive deltakerne i studien som «informanter».

Flere av informantene i de valgte artiklene forteller om en oppvekst preget av lite eller manglende tilknytning med sine foreldre. Den mest grunnleggende milepelen for at et barn skal oppnå en sunn sosial utvikling er tilknytning. John Bowlby hevdet at var moren som var barnets primære tilknytningsperson og som ikke erstattes av noen andre, dette synspunktet er senere blitt imøtegått, da ny forskning viser at barn kan oppnå like sterk tilknytning til både far og andre nære personer. Tilknytning har som funksjon å sikre barn og unge trygghet når de føler seg utrygge og engstelige (Helgesen, 2021, s. 166–167). I artikkel 1 og 3 så beskriver informantene et ønske om å holde en følelsesmessig avstand til sine rusmisbrukende foreldre. I artikkel 1 (Tedgård et al., 2019) grunnet dette i at det var en måte å håndtere frykten på. En frykt som blant flere av informantene beskrev som opplevde skremmende og truende situasjoner, hvor det blant annet nevnes truende og berusede foreldre, samt følelsen av å bli forlatt (Tedgård et al., 2019, s. 230). Bowlby (1973) sier at et skremt barn vil vise mer tilknytningsatferd og dermed søke beskyttelse, slik at muligheten for å overleve blir større (Smith, 2023, s. 23). I artikkel 3 (Wangensteen et al., 2019) så kommer det fram at også disse informantene prøvde å holde en fysisk og følelsesmessig avstand til foreldrene sine underveis i barndommen, denne avstanden var grunnet av en usikkerhet, samt en skuffelse over å aldri vite hvilken tilstand foreldrene var i, enten om de var edru eller fulle, under behandling, i fengsel eller med en ny partner. De fortalte at de alle hadde vært redde da foreldrene oppførte seg annerledes og rart når de var ruset på narkotika eller var beruset/full. Andre informanter hadde erfaring med blant annet vold i hjemmet, samt høylytt krangling og forklarte at de som barn oppfattet stemningen som anspent og usikker (Wangensteen et al., 2019, s. 203–204). Barn som vokser opp med foreldre som har et rusmiddelproblem er i risiko for å utvikle en utrygg

tilknytning til sine foreldre. Dette skjer fordi rusmisbruket gjør barnets omsorgspersoner blant annet utilgjengelige, direkte i tilfeller når foreldrene ruser seg, eller indirekte når misbruket tar mye av den rusfrie forelderens oppmerksomhet (Amundsen & Melkeraaen, 2015, s. 23). Det å utvikle en utrygg tilknytning gir ikke barna et like godt grunnlag for å etablere trygge relasjoner til andre mennesker. Sitert i Helgesen (2021) så kommer det frem at Cohn (1990) har funnet ut at barn med utrygg tilknytning er blant annet dårligere likt både blant lærere og jevnaldrende, samt at de viser mer aggresjon enn det barn med trygg tilknytning gjør. Disse barna får ikke så lett tillit til andre, samtidig som de også har en manglende tro på hva de selv kan bidra med i relasjoner til andre mennesker (Helgesen, 2021, s. 168).

Rusproblemer hos foreldre kan blant annet føre til at foreldrene er mindre oppmerksomme og sensitive overfor barnets signaler og behov, samt at de ofte i mindre grad evner det å sette sine egne behov til side for å ivareta barnets behov (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 65). Videre i artikkel 1 (Tedgård et al., 2019), så kommer det frem at et mindretall av informantene kunne henvende seg til en av foreldrene sine for å få trøst, samt at fraværet av foreldrenes emosjonelle støtte bidro til at deres barndomsopplevelser var preget av både usikkerhet og vanskeligheter med tillit (Tedgård et al., 2019, s. 230). For et barn så kan det være både skremmende og vanskelig å oppleve at en omsorgsperson, som til vanlig kanskje er en trygg og stabil havn, endrer atferd og ikke lenger bidrar med de daglige rutinene. I en slik situasjon der hvor barn og unge kanskje ikke forstår hvorfor ting endrer seg slik de gjør, kan dette bidra til at barna føler seg både forvirret, samt kjenner på en følelse av et sterkt ubehag.

I artikkel 1 (Tedgård et al., 2019) så beskrev informantene at det var vanskelig for dem å stole på foreldrene sine grunnet at foreldrene ofte ga løfter som de ikke klarte å holde. Når informantene reflekterte over oppveksten, sa flere av dem at en konsekvens av at omsorgspersonene var upålitelige, så hadde flere av informantene vanskeligheter med å stole på andre mennesker (Tedgård et al., 2019, s. 232). I artikkel 2 (Offiong et al., 2020) så kommer det frem at flere av informantene ønsket at forholdet til foreldrene skulle vært sterkere, samt at de kunne stole på foreldrene for å få føle seg trygg (Offiong et al., 2020, s. 3). I (Wangensteen & Dalsrud, 2023) så kommer det frem at barn og unge som har foreldre med rusproblemer, opplever sin oppvekst ulikt, men noe av det som kommer frem er at disse barna kjenner på en usikkerhet, utrygghet og frustrasjon fordi de ikke forstår foreldrenes atferd, humørsvingninger og uforutsigbarhet (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 150). Bowlby understreket at en opplevelse av atskillelse og tap også kan oppstå i situasjoner der tilknytningspersonen er fysisk

tilstede, men likevel oppfører seg på en distansert og insensitiv måte (Smith, 2023, s. 132). I lys av Bowlby's tilknytningsteori så kan tolkes på den måten at barn og unge kjenne på en følelse av ensomhet, selv om de faktisk er i nærheten av sine omsorgspersoner – dette da omsorgspersonen ikke lenger er tilgjengelig for å dekke barnets behov. Barn som vokser opp med foreldre som har et rusmiddelproblem er i risiko for å utvikle en utrygg tilknytning til sine foreldre, dette kan være fordi rusmisbruket gjør omsorgspersonene utilgjengelige, direkte i tilfeller når foreldre ruser seg, eller indirekte når misbruket tar mye av de rusfrie foreldrenes oppmerksomhet (Amundsen & Melkeraaen, 2015, s. 22–23).

5.2 Parentifisering

Som nevnt tidligere så kan det å vokse opp med rusmisbrukende foreldre gi barn og unge en betydelig økt risiko for å utvikle vansker med alvorlige konsekvenser for deres utvikling og livskvalitet (Kvelling, 2015, s. 350). En av konsekvensene for barn og unge som vokser opp med rusmisbrukende foreldre, er at de som nevnt over – kan stå i fare for å bli parentifisert. Når barn av overtar foreldreoppgaver, kalles det for parentifisering.

I Bunkholdt & Kvaran så kommer det frem at «Parentifisering er et mønster av familieinteraksjon hvor barn og ungdom tildeles roller og ansvar som innenfor deres kultur normalt utføres av voksne omsorgsgivere» (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 157).

Det som kommer frem fra informantene i disse artiklene kan vi knytte opp mot alle de tre formene for parentifisering som det Haugland (2006) beskriver i Bunkholdt & Kvaran (2021), som nevnt i kapittel 2. De fleste informantene i artikkel 1 (Tedgård et al., 2019) beskrev en barndom der hvor de både tok et praktisk og et følelsesmessig ansvar i familien, og fremfor alt tok vare på sine foreldre. Et stort antall av informantene følte at de måtte håndtere vanskelige situasjoner når de skjedde, samt være en forelder for seg selv (Tedgård et al., 2019, s. 230–231). I artikkel 1 (Tedgård et al., 2019) beskriver en informant en opplevelse i barndommen sin slik; «Jeg følte mange ganger at jeg måtte være forelderen. Pappa truet med å ta selvmord, og jeg måtte ta tak i han da jeg var fem år, mens mamma bare stod der ved siden av. Jeg måtte stå imellom dem da jeg var liten, og det er ikke et hyggelig minne». (Hansen, 2017) skriver at selv om barnet opplever at kun én av foreldre har et rusproblem, kan det være slik at den edru forelderen involverer seg slik i misbrukets konsekvenser at også dennes foreldrefunksjon kan bli forstyrret på måter som gjør at barnet står i fare for å miste begge foreldrenes oppmerksomhet og støtte (Hansen, 2017, s. 150–151).

Andre opplevelser som informantene i artikkel 1 (Tedgård et al., 2019) beskrev, handlet blant annet om at de som barn og unge måtte hente berusede foreldre hjem fra puben, ringe politiet ved eventuelle slagsmål, samt gikk til legen i et forsøk for å prøve å stoppe utstedelsen av reseptbelagte medisiner. De fortalte også om hvordan de gjorde det de gjorde for å kunne beskytte både yngre søsken eller til og med en av foreldrene fra å bli fysisk misbrukt, for eksempel ved å holde seg våken og være på vakt ved å da ringe en nabo eller til og med politiet (Tedgård et al., 2019, s. 230). I artikkel 2 (Offiong et al., 2020) så meldte flere av ungdommene at de ble pålagt å ta vare på seg selv og andre søsken så tidlig som bare åtte år gammel. En informant beskriver det slik «*jeg hadde ansvar som en voksen som barn, jeg måtte ta vare på mine søsken og jeg måtte også tjene penger til familien – jeg har sett ting som barn ikke burde se*» (Offiong et al., 2020, s. 5).

Ut ifra det som kommer frem fra informantene i artiklene så kan det tolkes som at informantene er blitt utsatt for den parentifiseringen som vi tidligere i oppgaven nevnte som den destruktive typen. Som nevnt tidligere i Bunkholdt & Kvaran (2021), så kan barn som er parentifisert av den destruktive typen fort bli overveldet av situasjonen det befinner seg i, og med det som kommer frem at disse barna er blitt utsatt for, samt måtte tatt ansvar for, kan en si at dette ikke er omsorgsoppgaver som egner seg for et barn, ei heller mot barnets kompetanse og mestringsmuligheter (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 158–159).

5.3 Mangel på anerkjennelse

Ifølge (Schibbye & Løvlie, 2017) så er anerkjennelse en måte å forstå andre mennesker på, og begrepet rommer det menneskesynet, holdningen og måten vi samhandler med hverandre på - kort sagt så er anerkjennelse noe vi er, i møte med andre (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 48).

Den tyske filosofien G.W.F Hegel, mener at vi mennesker har et grunnleggende og universelt behov for anerkjennelse, der man må anerkjenne hverandre for å kunne utvikle oss som et individ. I lys av sårbare, svake og undertrykte grupper, medfører mangel på anerkjennelse en krenkelse som kan skape en grobunn for både hevn, hat og oppgitthet. Barn er blant annet en del av den sårbare gruppen og for barnet så kan det å bli anerkjent sees i lys av det få en bekreftelse og forståelse for sine indre opplevelser og følelser i gitte situasjoner (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 49–50). Som nevnt i kap 2 så deler Honneth (2008) inn anerkjennelse inn i tre former og den første formen som han mener en trenger for å oppnå et ubrutt selvforhold, kalles

kjærlighet, så videre til rett og solidaritet/verdsetting. Inn i denne drøfting så vil jeg dra inn to av formene kjærlighet og verdsetting.

I artikkel 1 (Tedgård et al., 2019) så kommer det frem at alkohol- og rusmisbrukende foreldre har vist klare mangler i foreldrerollen, samt at de har vanskeligheter med å gi både et funksjonelt foreldreskap og et sensitivt og utviklingsstøttene forhold til deres barn (Tedgård et al., 2019, s. 224). Videre i artikkel 1 så kommer det frem fra de fleste informantene at fraværet av støttende voksne betydde at de måtte bli voksne i en ung alder, de beskriver hvordan de hadde prøvd å få kjærlighet av sine foreldre ved å ta over rollen som forelder. De fleste informantene trodde ikke at de var elsket av noen av eller begge foreldrene, de følte seg verken forstått som individer, eller bekreftet for det ansvaret de ofte tok i familien. Videre i artikkel 1 så forteller informantene om at deres rusmisbrukende foreldre fikk dem blant annet til å føle seg, knust, traumatisert og ofte etterlatt «uten følelser». Informantene beskriver også ambivalente følelser av kjærlighet og hat, samt at de følte at foreldrene deres hadde forrådt dem (Tedgård et al., 2019, s. 230–233). I lys av Honneth (2008) sin anerkjennelsesteori så utgjør kjærligheten ifølge Hegel det første nivået av anerkjennelse fordi subjektene her bekrefter hverandre i en gjensidig konkrete behovsnatur og dermed anerkjenner hverandre som behovsvesener. Honneth (2008) definerer et «kjærlighetsforhold» som alle de primære relasjonene som består av sterke og følelsesmessige bindinger mellom får personer etter mønster av erotiske parforhold, vennskap og relasjonen mellom barn og foreldre (Honneth, 2008, s. 104). For å kunne koble Honneth (2008) sin anerkjennelsesteori opp mot mine funn, så kan man se det i lys av hva informantene forteller om blant annet manglende anerkjennelse, da i form av lite kjærlighet, støtte og bekreftelse fra sine nære omsorgspersoner.

I artikkel 2 (Offiong et al., 2020) så beskriver informantene at mangelen på fysisk og emosjonell støtte rammet inn hvordan de oppførte seg, samt hvordan de oppfattet verden. Videre kommer det frem at kjærlighet og omsorg ble identifisert som den følelsesmessige støtten som trengtes mest og ofte var det som manglet i oppveksten - mangelen på omsorgsfulle relasjoner fra foreldre førte til at informantene søkte oppmerksomhet, forståelse og trøst fra andre (Offiong et al., 2020, s. 4). I artikkel 3 (Wangensteen et al., 2019) så beskriver mange av informantene at mangelen på støtte fikk dem til å lengte etter bekreftelse, en bekreftelse på at det var greit å kjenne på de følelsene som måtte komme. De beskriver at de var lei av å takle sine blandede følelser som tilhører fortidens hendelser og situasjoner, alene. Informantene beskriver at både fagfolk og andre familiemedlemmer rettet fokuset mot foreldrenes rusmisbruk og ikke barna.

En informant beskriver det slik; «*Folk snakker om problemet, men ikke om konsekvensene av problemet. Jeg er en av de konsekvensene av problemet – de fortsatte bare å snakke om min mor*» (Wangensteen et al., 2019, s. 204–205).

I artikkel 2 (Offiong et al., 2020) så blir det forklart at foreldre som benekter eller ikke kommenterer dramatiske hendelser som skjer i familien, gjør det vanskelig for barnet å forstå hva som har skjedd, samt at de får vanskeligheter for å stole på sine egne opplevelser av hendelsen. Hvis foreldrene ikke sier noe, blir barnet overlatt til seg selv, og må da prøve og forstå, samt håndtere de overveldende og skremmende opplevelsene, som igjen kan føre til at barnet tar ansvar for det som har skjedd og til og med klandrer seg selv (Offiong et al., 2020, s. 237).

Den tredje formen som man ifølge Honneth (2008) trenger for å oppnå et ubrutt selvforhold, kalles sosial verdsetting – solidaritet. Ego og alter kan kun verdsette hverandre som individuelle personer hvis de har en felles orientering mot verdier og mål som viser at deres unike egenskaper er betydningsfulle, samt at de bidrar til hverandres liv (Honneth, 2008, s. 130). Den tyske filosofien G.W.F Hegel, mener at vi mennesker har et grunnleggende og universelt behov for anerkjennelse, der man må anerkjenne hverandre for å kunne utvikle oss som et individ (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 49).

I artikkel 2 (Offiong et al., 2020) så står det at ungdom som føler en tilhørighet til sine omsorgspersoner har mindre sannsynlighet for å engasjere seg i svært risikofylt adferd, inkludert redusert bruk av rusmidler, seksuell eller kriminell aktivitet; men heller ha en økt følelse av inkludering, tilgang til ressurser og engasjement i prososiale aktiviteter. De går også ofte glipp av mulighetene for positive forbindelser på grunn av mangel på foreldre-barn-tilknytning, begrenset sosial støtte og usunne sosiale nettverk (Offiong et al., 2020, s. 2).

Videre i artikkel 1 (Tedgård et al., 2019) så beskrev ni av informantene hvordan organiserte fritidsaktiviteter ga dem positive opplevelser og verdifulle relasjoner utenfor hjemmet. I tillegg så nevnes det engasjerte skoleansatte som ga informantene pedagogisk støtte, disse ble betydningsfulle og positive mennesker for nesten halvparten av informantene, som igjen bidro til at skolen ble noe av en trygg havn og at de også kunne fullføre skolen (Tedgård et al., 2019, s. 231–232). Honneth (2008) sier at den tredje formen for anerkjennelse – verdsetting, er rettet mot der hvor mennesker deler felles mål og verdier. Det dannes sosiale grupper der hvor individene verdsetter hverandre i et gjensidig fellesskap, da basert på sine situasjoner og egenskaper (Honneth, 2008, s. 130–133). I lys av Honneth (2008) så kan det tolkes at det å kjenne på en gjensidig anerkjennelse, samt bli anerkjent for sine egenskaper bidrar til at barnets

selvfølelse og følelse av selvtillit styrkes. I følge (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 50), så handler anerkjennelse om det å se, forstå, bekrefte og verdsette den andre og med det som kommer frem i artiklene som informantene beskriver, så viser det seg at det ikke er barn og unge som har samme forutsetninger for å bli anerkjent av sine omsorgspersoner. For mange er de krevende relasjonene, ensomhet og mangel på tilhørighet så smertefullt at de søker mot rusmiljøer og etter hvert utvikler et rusproblem (Wangensteen & Dalsrud, 2023, s. 51). I artikkel 2 (Offiong et al., 2020) så kom det frem at mangelen på følelsesmessig støtte bidro ofte til at informantene følte seg både uelsket, misforstått, samt at de hadde lite eller manglende veiledning for å ta sunne avgjørelser. Når ungdommens behov var udekket, førte disse konsekvensene til engasjement i risikoatferd, følelser av forlatthet og en savnet barndom (Offiong et al., 2020, s. 3). Videre i artikkel 1 (Tedgård et al., 2019), så beskrev flere av informantene at de satte seg selv i farlige situasjoner i oppveksten, da i form av selvskading eller selvmordsforsøk – og litt over en tredjedel begynte selv å ruse seg tidlig i ungdomsårene. En informant beskrev sin start på ruslivet slik; «*Min mors rusmisbruk påvirket meg slik at jeg ubevisst ble dratt inn i en hasj-verden som jeg egentlig ikke ville være i, men det var noe nytt, noe forbudt og noe jeg var nysgjerrig på*» (Offiong et al., 2020, s. 231–232).

6.0 KONKLUSJON OG AVSLUTNING

Oppgaven min har belyst flere viktige aspekter ved foreldres rusmisbruk, samt gått inn på hvilken innvirkning dette har på barn og unges oppvekst. Med en god gjennomgang av parentifisering, anerkjennelsesteori og tilknytningsteori, så har oppgaven gitt en innsikt i de komplekse dynamikkene som kan oppstå i familier preget av rusmisbruk. Oppgaven tar også for seg hvordan barn og unge kan oppleve utfordringer knyttet til tilknytning og eget selvverd, samt konsekvensene av manglende anerkjennelse.

Barn og unge har ulike forutsetninger for muligheten til å utvikle en sunn utvikling, noen har et godt støttesystem rundt seg, mens andre ikke er like godt styrket. Ut ifra det som har kommet frem fra artiklene, så belyser det et behov for å ha mer kunnskap for blant annet å se, samt avdekke de sårbare gruppene som vi nå kan møte i vårt arbeid som barnevernspedagog. En må kunne sikre at barn og unge får den støtten og omsorgen de trenger for å utvikle en sunn utvikling og ved å utforske, samt forstå denne gruppen så gir det oss en mulighet for å skape

både tryggere og mer omsorgsfulle rammer og nettverk for alle de barn og unge vi møter i vårt arbeid.

7.0 LITTERATURLISTE

Amundsen, J. E., & Melkeraaen, H. (2015). *Barn i rusbelastede familier: Erfaringer fra praktisk pårørendearbeid*. Kommuneforlaget. ***175 sider**

Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: A practical guide* (Fourth edition). Open University Press, McGraw-Hill Education.

Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (2 utgave). Gyldendal.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg). Gyldendal akademisk. ***267 sider**

De minste barnas stemme: Sped- og småbarn utsatt for vold og omsorgssvikt. (2020). Universitetsforlaget. ***Kap. 3 og Kap. 5, 28 sider.**

Hansen, F. (2017). Barn med rusmisbrukende foreldre. Hvordan se og hvordan hjelpe? I *Sårbare skolebarn. Trivsel og helse for barn med psykososiale utfordringer*. (s. 149–167). Fagbokforlaget. ***18 sider**

Helgesen, L. A. (2021). *Menneskets dimensjoner: Lærebok i psykologi* (4. utgave). Cappelen Damm akademisk.

Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk* (L. Holm-Hansen, Overs.). Pax. ***248 sider**

Kallander, E. K., & Ulvær Vallesverd, V. (2020). *Familier i motbakke. På vei mot bedre støtte til barn som pårørende*. (1 utg). Fagbokforlaget.

Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg). Gyldendal akademisk.

Offiong, A., Powell, T. W., Lewis, Q., Smith, B., & Prioleau, M. (2020). "I missed open arms": The need for connectedness among Black youth affected by parental drug use. *Children and Youth Services Review*, *114*, 105072.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105072>

Paulsen, V., Riise, A., & Berg, B. (2020). Enslige mindreåriges vei inn i voksenlivet—Behov for anerkjennende praksis. *Fontene forskning*, 31–43. ***12 sider**

Schibbye, A.-L., & Løvlie, E. (2017). *Du og barnet*. Universitetsforlaget. ***12 sider**

Smith, L. (2023). *Tilknytning og barns utvikling* (2 utgave). Fagbokforlaget. ***248 sider**

Smith, L., Brandtzæg, I., & Torsteinson, S. (2019). *Barn og relasjonsbrudd. Bind 1, Makroseparasjoner: Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak* (1. utgave). Fagbokforlaget. ***16 sider**

Tedgård, E., Råstam, M., & Wirtberg, I. (2019). An upbringing with substance-abusing parents: Experiences of parentification and dysfunctional communication. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, *36*(3), 223–247. <https://doi.org/10.1177/1455072518814308>

Thidemann, I.-J. (2020). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter* (2. utg.). Universitetsforlaget. ***129 sider**

Wangensteen, T., Bramness, J. G., & Halså, A. (2019). Growing up with parental substance use disorder: The struggle with complex emotions, regulation of contact, and lack of professional support. *Child & Family Social Work*, *24*(2), 201–208.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12603>

Wangensteen, T., & Dalsrud, M. K. (2023). *Når foreldre ruser seg* (1. udgave). Universitetsforlaget. ***217 sider**

Barnevernloven. (2021). Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/pro/lov/2021-06-18-97>

Selvvalgt penusm: 1358 sider.